

Sygn. akt V CSK 570/16

POSTANOWIENIE

Dnia 8 czerwca 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maria Szulc (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Mirosław Bączyk

SSA Bogusław Dobrowolski

w sprawie z wniosku B. D.
przy uczestnictwie D. D.
o podział majątku wspólnego,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 8 czerwca 2017 r.,
skargi kasacyjnej uczestnika postępowania
od postanowienia Sądu Okręgowego w B.
z dnia 29 marca 2016 r., sygn. akt II Ca .../16,

uchyla zaskarżone postanowienie oraz postanowienie Sądu Rejonowego w C. z dnia 2 października 2015 r. sygn. akt I Ns .../13 i sprawę przekazuje Sądowi Rejonowemu w C. do ponownego rozpoznania oraz rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego i kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w C. dokonał podziału majątku wspólnego stron w ten sposób, że nieruchomość położoną w I. o wartości 295 000 zł przyznał na wyłączną własność uczestnikowi i tytułem spłaty zasądził na rzecz uczestniczki kwotę 146 868 zł uwzględniając w rozliczeniu wydatki stron na podatek od nieruchomości. Odmówił natomiast rozliczenia kwoty 50 000 zł z tytułu nakładu z majątku odrębnego uczestnika na majątek wspólny oraz podziału majątku wspólnego przez sprzedaż licytacyjną z uwagi na jej znaczne koszty i duże prawdopodobieństwo jej sprzedaży poniżej wartości wskazanej w oszacowaniu, co czyni taki podział najmniej korzystnym dla stron.

Zaskarżonym postanowieniem Sąd Okręgowy w B. zmienił powyższe postanowienie w ten sposób, że tytułem spłaty oraz zwrotu wydatków i nakładów zasądził od uczestnika na rzecz wnioskodawczynie kwotę 96 868 zł, a w pozostałym zakresie apelację uczestnika oddalił.

W ocenie Sądu drugiej instancji wnioski dowodowe uczestnika złożone w postępowaniu apelacyjnym były spóźnione w rozumieniu art. 381 k.p.c., bo powinien był aktywność procesową i dowodową w zakresie rozliczenia kwoty 11 023,96 zł przejawić w postępowaniu przed Sądem Rejonowym. Odmienne niż Sąd pierwszej instancji ocenił treść umowy, na podstawie której uczestnik otrzymał od rodziców kwotę 50 000 zł przeznaczoną na kupno działki i rozpoczęcie budowy domu uznając, że była to umowa darowizny stanowiąca nieformalny dział spadku za życia rodziców. W rezultacie spłata po odliczeniu tej kwoty oraz rozliczeniu podatków uiszczonych przez strony wyniosła kwotę 96 868 zł. W pozostałej części Sąd Okręgowy podzielił ustalenia i ocenę Sądu pierwszej instancji i nie uznał za zasadny żadnego z zarzutów apelacji w tej części.

W skardze kasacyjnej uczestnik zaskarżył powyższe postanowienie w części, w jakiej Sąd Okręgowy oddalił żądania dokonania podziału majątku przez sprzedaż nieruchomości oraz rozliczenia nakładu z majątku osobistego na majątek wspólny w postaci praw z książki mieszkaniowej na kwotę 11 012,96 zł i wniósł o jego uchylenie oraz poprzedzającego go postanowienia Sądu Rejonowego w C. w

zaskarżonej części i przekazanie temu Sądowi do ponownego rozpoznania. Zarzucił naruszenie przepisów postępowania mających wpływ na wynik sprawy tj. art. 622 § 2 k.p.c. oraz art. 328 § 2 i 233 § 1 w zw. z art. 391 § 1 oraz art. 378 § 1 i 382 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Nie można odmówić trafności zarzutom zarówno naruszenia art. 328 § 2 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c., jak art. 378 oraz 382 k.p.c.

Stosownie do art. 328 § 2 k.p.c., uzasadnienie wyroku powinno zawierać wskazanie podstawy faktycznej rozstrzygnięcia, a mianowicie: ustalenie faktów, które sąd uznał za udowodnione, dowodów, na których się oparł i przyczyn, dla których innym dowodom odmówił wiarygodności i mocy dowodowej, oraz wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa. W związku z art. 391 § 1 k.p.c. przepis ten ma odpowiednie zastosowanie w postępowaniu apelacyjnym. Odpowiednie stosowanie art. 328 § 2 k.p.c. do uzasadnienia orzeczenia sądu drugiej instancji oznacza, że nie musi zawierać ono wszystkich elementów uzasadnienia wyroku sądu pierwszej instancji; sąd odwoławczy obowiązany jest zamieścić w uzasadnieniu takie elementy, które ze względu na treść apelacji i zakres rozpoznania, są potrzebne do rozstrzygnięcia sprawy (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z 6 lipca 2011 r., I CSK 67/11, nie publ. oraz orzecznictwo przytoczone w jego uzasadnieniu).

Artykuł 378 § 1 k.p.c., którego naruszenie zarzuca pozwany, wyznacza granice rozpoznania sądu w postępowaniu apelacyjnym. Sąd odwoławczy „rozpoznając sprawę” w sposób w zasadzie nieograniczony raz jeszcze bada sprawę rozstrzygniętą przez sąd pierwszej instancji, a postępowanie apelacyjne stanowi kontynuację postępowania przed sądem pierwszej instancji. Musi zatem zbadać okoliczności wskazujące na ewentualną nieważność postępowania, przebieg i wyniki czynności procesowych sądu pierwszej instancji stosownie do zarzutów zgłoszonych przez apelującego, a w pełnym zakresie ocenić prawidłowość zastosowania w sprawie prawa materialnego (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07, OSNC 2008, nr 6, poz. 55). Powołanie się na obrazę art. 378 § 1 i art. 382 k.p.c. wymaga wskazania, które

zarzuty nie zostały rozpoznane w postępowaniu apelacyjnym i jaki to mogło mieć wpływ na rozstrzygnięcie, muszą być to bowiem wadliwości tego rodzaju, iż kształowały lub współkształtowały treść kwestionowanego orzeczenia (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 30 października 2013 r., V CSK 474/12, nie publ.).

Uczestnik w swojej apelacji zgłosił liczne zarzuty przeciwko przebiegowi i wynikom postępowania przeprowadzonego przed Sądem pierwszej instancji i nie sposób odmówić mu racji, o ile zarzuca, że Sąd Okręgowy nie rozważył jego zarzutów zgłoszonych w związku z naruszeniem art. 622 k.p.c. przez nieuwzględnienie zgodnego wniosku stron o podział majątku wspólnego oraz sprzeczności istotnych ustaleń z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego dotyczących wartości nieruchomości i możliwości spłaty wnioskodawczyni. Sąd w postępowaniu apelacyjnym może zaakceptować ustalenia faktyczne dokonane w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji, ale w razie podniesienia w apelacji zarzutów skierowanych przeciwko tym ustaleniom ma obowiązek kontroli prawidłowości ich dokonania, a takim zarzutem był zarzut nieprawidłowego określenia wartości nieruchomości. Oceny wymagało też zarzucane niezastosowanie art. 622 k.p.c. przez nieuwzględnienie zgodnego wniosku stron o podział majątku wspólnego przez licytacyjną sprzedaż nieruchomości, a mimo zarzutów apelacyjnych Sąd Okręgowy pominął w motywach te kwestie stwierdzając jedynie, że podziela stanowisko Sądu Rejonowego bez wskazania na przyczyny odmowy uznania za zasadne zarzutów apelacji.

Zgodnie z art. 622 k.p.c., stosowanym w postępowaniu o podział majątku wspólnego odpowiednio przez odesłanie z art. 567 § 3 i 688 k.p.c., w razie złożenia przez wszystkich współwłaścicieli zgodnego wniosku co do sposobu zniesienia współwłasności, sąd wyda postanowienie odpowiadające treści wniosku, jeżeli zostaną spełnione wymagania określone w art. 621 k.p.c., a projekt podziału nie sprzeciwia się prawu ani zasadom współżycia społecznego ani nie narusza w sposób rażący interesu osób uprawnionych. Oznacza to, że jeżeli strony złożą taki wniosek, to sąd jest obowiązany dokonać podziału majątku wspólnego zgodnie z nim, a odstępstwo od tej zasady jest możliwe jedynie wówczas, gdy wskazany sposób nie odpowiada treści art. 621 k.p.c., projekt podziału jest sprzeczny z prawem, zasadami współżycia społecznego, lub narusza w sposób rażący interes

osób uprawnionych. Odmowa zastosowania tej reguły wymaga wyjaśnienia stronom przyczyn, dla których zostało przyjęte zaistnienie przesłanek negatywnych, co ma istotne znaczenie dla przebiegu postępowania, bo uprzedzone strony mogą złożyć wnioski dowodowe stosowne do zaistniałej sytuacji procesowej. Przyjęty przez strony sposób podziału majątku wspólnego, w skład którego wchodzi nieruchomości, nie musi polegać na zgodnym stanowisku co do jej fizycznego podziału, lecz może również polegać na wyrażeniu zgodnego stanowiska co do przyznania prawa własności jednej ze stron albo sprzedaży licytacyjnej. Oceny, w aspekcie przesłanek negatywnych, wymagają przyczyny, dla których strony wybierają konkretny sposób rozstrzygnięcia o prawie własności nieruchomości, zaś ich interes i jego ewentualne rażące naruszenie analizowane muszą być w płaszczyźnie stosunków pomiędzy stronami. Inne okoliczności, które mogą mieć wpływ na ten interes a zwłaszcza znane sądowi procedury związane ze sprzedażą licytacyjną nieruchomości i podane przez sąd do wiadomości stron, podlegają ocenie i akceptacji samych stron co do ewentualnych skutków finansowych i ich znaczenia dla ich interesów majątkowych. Dodać też należy, że zgodnie z prawidłową wykładnią art. 212 k.c. nie można przyznać nieruchomości temu ze współwłaścicieli, który nie chce otrzymać jej w naturze, zaś w razie żądania wszystkich współwłaścicieli sąd powinien dokonać podziału przez sprzedaż rzeczy, a taki wniosek strony zgodnie zgłaszały w toku postępowania (k. 74, 78, 207).

Z tych względów orzeczono jak w sentencji na podstawie art. 398¹⁵ § 1 zd. 2 w zw. z 13 § 2 k.p.c., o kosztach rozstrzygając zgodnie z art. 108 § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 i 398²¹ k.p.c.

kc

jw